కెరటాలు

శ్రీ ఆర్. యం. చిదంబరం

వి. టి. స్టేషన్‌లో పెద్ద గడియారం పది గంటలు చూపెడుతోంది. యాభైగజాల దూరంలో వున్న అమ్మాయి శారదేనన్న అనుమానం కలిగినా కొంత సూక్ష్మపరీక్ష చేసిన తరువాతకాని శారదే నని నిర్ణయించలేకపోయాను. బహుశా నన్ను చూసే వుంటుంది. కాని నాతో ఎందుకు మాట్లాడుతుంది ? నా కంటే గంట ముందు బయలుదేరినా ఇంతసేపటి వరకూ ఏంచేసిందో వూహించలేకపోయాను. బహుశా ఉమాపతిని కలుసుకోటానికి వెళ్ళిందేమో !

స్టేషన్ బయటకొచ్చి తలవంచుకుని నడచి పోతున్నా.

'ఏవండోయ్ !...నమస్కారం ! కొంపతీసి నాకు డాష్ యివ్వరుకదా !' అన్నమాటలు చెవుల్లో గిలిగింతలు పెట్టాయి. తలెత్తి చూశాను. ఎదురుగా సరోజ నిలబడుంది. మన్మథుడు నృత్యం చేసే ఆ కళ్ళల్లో చీకటి కన్నె చేతులు వూగిస్తూ కనపడింది. ఏదో కారణం వుండే వుంటుంది. జుట్టు వెనక్కి దువ్వి ఎర్రరిబ్బనుతో బిగించింది. చెవులకు గుజరాతీల మాదిరిగా వెడల్పాటి లోలకులు-సూర్యకాంతిలో తళుక్కుమన్నాయి.

'అంతటి ధైర్యం లేదుకాని పదీపదయిందికదా! ఆఫీసుకు రాకుండా ఏవిటిది?' అనడిగాను.

సరోజ తన చేతికున్న 'ఫేవర్ లూబా' కేసి చూడటం మాని తలెత్తి నవ్వింది. ఎక్కడో సామ్రాజ్యం ఒక్కసారిగా తగలబడుతున్నట్టు - 'ఇవేళ సెలవు పెడుతున్నా-మనసు ఏం బాగాలేదండి-ఏదో విలువైన వస్తువు జారిపోయినట్టుంది. మీ కోసమే యిక్కడ ఇరవై నిమిషాలనుంచి తపస్సు చేస్తున్నా. ఉమాపతి గురించి మీకు కొత్తసంగతి ఏదైనా తెలుసా ?'

ఆశ్చర్యంతో కనురెప్పలు కదిలాయి.

'తెలియదు - అతనితో నాకేం ప్రమేయం లేదు. మనసులు విరిగాక అతుక్కోడం అసంభవం.'

దూరంగా వినిపించిన జోళ్ళ టకటకలు నా దగ్గరకొచ్చి ఆగిపోయాయి.

'హలో!' అని విష్ చేసింది ఎలిజబెత్.

"హలో" అన్నాను, ఆమె వేసుకున్న కొత్త ఫ్రాకుకేసి కన్నార్పకుండా చూస్తూ. జోళ్ళ చప్పుడు దూరంగా కదిలిపోయింది. సరోజ దృక్పథంలో నేనొక శిఖరాన్నయితే ఆమెదృష్టి లోతునిర్ణయించరాని అగాధం.

'మీకోమాట చెప్పాలనే ఇక్కడ నిలబడ్డాను. అతన్నిగురించి వో విచారకరమైనవార్త చెప్పాలి. ఇప్పుడావిషయం వెల్లడి చేస్తే మీరు బాధపడతారు. అందుచేత సాయంత్రం చౌపాతీ వంకరండి. ఏమిటో-ప్రతిమనిషిలోనూ కొన్ని భావాలు పైకిరాకుండా అణగివుంటాయి. నొక్కివుంచి అనేక వేషాలు వేస్తాం. చివరకు మేక్-అప్ చేసుకుంటుంటే తెరకాస్తా పుటుక్కున తెగిపోతుంది.'

సరోజ ఇంత వేదాంతం మాట్లాడటం నేను ఎన్నడూ వినలేదు. ఆమె వేషభాషల్ని-మాటల తీరును బట్టి నేను చేసుకున్న నిర్ణయాలు పొరపాటేమో నని పించింది. గణితశాస్త్రజ్ఞుడు స్వయం సిద్ధాలమీద తన భవనాన్ని నిర్మిస్తున్నాడు. కాని పునాది ఇసకతో కడితే?

'శారద కూడా ఫోన్ చేయండి-ఆమె వుండటం అత్యవసరం' అని, నేను అనబోయే మాటలు చెవిని వేసుకోకుండా చకచకా నడిచి వెళ్ళిపోయింది.

అప్పుడే ఎలిజబెత్ యాభైగజాలు వెళ్ళిపోయింది. ఆమె క్రాఫింగుహెయిర్ మీద వున్న నీలిరిబ్బను ఇంకా స్ఫుటంగా కనిపిస్తూనే వుంది.

ఆఫీసు చేరుకునే సరికి పదిన్నరైంది. వెళ్లగానే బాస్ సెలవుపెట్టాడని తెలిసింది. నిన్న బద్ధకంగా వదిలేసిన నాలుగు లెటర్సు టైపు చేయటం పూర్తిచేసి తీరిగ్గా కుర్చీకి జారబడ్డాను. నాకు నాలుగు గజాల దూరంలో ఫైల్సు మధ్య పడికొట్టుకుంటున్న కామత్ నెమ్మదిగావచ్చి విష్ చేశాడు.

'మిస్టర్ కామత్! చిక్కిపోతున్నావయ్యా!' అన్నాను. 'కారణం మీరు గెస్ చేసే ప్రయత్నంలో వున్నారనుకుంటూ-అదిసరే కాని సరోజరా లేదే?. అని ఆమె సీటుకేసి వేలు చూపెట్టాడు.

'ఆశాభంగం కలిగించినందుకు చింతిస్తున్నా. ఆమెవారం రోజులు సెలవు పెట్టింది.' అంటూ అతని ముఖకళవళికలు ఎట్లా మారుతున్నాయని చూశాను. హిమాలయం తలమీదవొరుగుతున్నట్టు ఫీలయ్యాడేమో!

ఫోన్ చేద్దామని రిసీవరు అందుకున్నాను. ఛీ... శారదతో మళ్లీ మాట్లాడటమా? ఇంతరభస-సంఘర్షణ జరిగిన తరువాత! అయినా నేను రమ్మంటే వస్తుందా? నేనేదో పద్మవ్యూహం అల్లి సాలెపురుగులా ఆమెను బంధిస్తున్నట్టు వూహిస్తే నేనేంచేసేది? రిసీవరు యథాస్థానంలో వుంచి రెండడుగులు ముందుకు వేశాను. సరోజ మాటలు ప్రతిధ్వనించాయి. మళ్లీ రిసీవరు అందుకుని డయల్ చేశాను. కాల్ వచ్చింది. ఉన్న విషయం చెప్పాను. 'అవును-అయిదు నిమిషాలక్రితం సరోజకూడా ఫోన్ చేసింది. తప్పకుండా వొస్తాను.' అంది శారద.

కామత్ డిలక్స్ సిగరెట్ అందించాడు. ఆఫీసులో పనిలేదు. ఉమాపతి విషయం అలలురేగుతున్న సముద్రంలావుంది. ఆలోచనలు కళ్ళెం తెగిన గుర్రంలా తాడుతెగిన గాలిపటంలా పరుగెత్తాయి...

లిఫ్ట్‌కోసం క్యూలో నిలబడున్నా, కాలం వృథా చేయటం ఇష్టంలేక చేతవున్న తెలుగు వారపత్రికలో బిట్సు చదువుతున్నా. నావెనక నిలబడివున్న వ్యక్తి 'ఏవండీ! థామస్ కుక్ అండ్ సన్స్ ఆఫీసు ఎక్కడండి?' అని స్వచ్ఛమైన గోదావరి తెలుగులో అడిగాడు.

'నాతో రండి' అన్నాను. ఇద్దరం మూడవ ఫ్లోరులో దిగాం.

'ఇదే మీరు అడిగిన ఆఫీసు. నేను పనిచేసేదీ ఈ ఆఫీసులోనే!' అన్నాను.

'అలాగా!...థాంక్స్! చూడండి! ఈ ఆఫీసులో స్టెనోగ్రాఫరు పోస్టు ఖాళీగావుందని విని వచ్చాను. నేను చాలా కష్టాల్లో వున్నాను. మాది కాకినాడ-అమ్మ-చెల్లెలు అందరూ అక్కడే వున్నారు. కుటుంబభారం అంతా నామీదనే వుంది.'

'దానికేంలెండి!...బాస్ లోపల వుంటాడు. అతన్తో మాట్లాడండి.' అన్నాను.

ఆ తరువాత ఉమాపతి టెస్టులో విజయం పొందడం వుద్యోగం సంపాదించడం జరిగాయి.

ఆ మర్నాటినుండి ఉమాపతి పూర్తిగా మారాడు. కళ్లల్లో మొదటిరోజు కనిపించిన దైన్యం చెల్లాచెదరైంది. పెదవులమీదికి చిరునవ్వు జారింది. ఇంటర్వ్యూకి వచ్చినప్పుడు వేసుకున్న సాదాదుస్తులు-కొల్హాపూరు చెప్పులు అతన్ని వదలుకోవలసివచ్చింది. కొత్తకొత్త సూట్లు కుట్టించాడు. మొదట్నుంచీ నేనతన్ని జాగ్రత్తగా గమనిస్తూవచ్చాను. ఆఫీసులో సగంమంది యువతులు. వాళ్ళవిషయంలో అతని ప్రవర్తన ఎలావుంటుందనేది నాప్రశ్న. దాన్నిబట్టే అతని శీలానికి హద్దులు నిర్ణయించి-దాన్ని గీటురాయిలా వుపయోగించుకోవచ్చునని కాదు కాని అదొక ప్రధానాంశంగా కనపడింది. అయిదారు రోజులు పోయాక అతన్ని మాయింటికి రమ్మని ఆహ్వానించాను. అతను ఓ ఆదివారం నాడు వచ్చాడు.

నేనూ-శారదా స్వేచ్ఛగా మాట్లాడాం. అతనికి ఎకౌన్టెన్సీ తెలుసు-రేడియో ఇంజనీరింగ్ చాతనవును. జీవనాధారం దొరకటమనేది అతనికెన్నడూ సమస్యకాదు. ఉదయం కాలేజీకి వెళ్లి బి. ఏ. దాకా చదవాలన్నాడు.

'మనిషికి పరిస్థితులు ఓ స్థిరమైన మనస్తత్వాన్ని ఇస్తాయా? — లేక స్థిరమైన దృక్పథం-అభిప్రాయాలు-భావాలు స్వతంత్రంగానే తమ స్థానాన్ని ఏర్పరచుకుంటాయా?' అన్న వాదంమాట ఎలావున్నా ఉమాపతిని పరిస్థితులే మార్చాయని నేననుకుంటాను. అతను తనకు జీవితం మీద కొన్నిఅభిప్రాయాలు వున్నాయన్నాడు. అభిప్రాయాలుస్థిరంకావని వాదిద్దామనుకునివూరుకున్నా-పెసిమిజం పాతుకుపోయింది. అతనికి చక్కటిభవిష్యత్తు వున్నా ఈనిరాశావాదం ఎందుకో! పక్షులు సాయంత్రం కిలకిల్లాడుతూ ఇళ్ళకు తిరిగిపోతుంటే ఉమాపతి

అవన్నీ తిండిలేక కాలేకడుపులతో ఏడుస్తూ తిరిగివెడుతున్నాయంటాడు. మాయింటోవున్న హార్మోనియం మీద 'మ్రోయింపకోయ్' పలికించాడు. ఆడ్లర్ సైకాలజీగురించి వుపన్యాసధోరణిలో మాట్లాడాడు. బ్రౌనింగ్ తత్వాన్ని ఖండించాడు. షేక్స్‌పియర్‌ని 'పెద్దకాపీయిస్ట్' అన్నాడు. ఏదిఎలావున్నా నేను రెండువిషయాలు గ్రహించాను. శారదకూ—అతనికీ మధ్య ఏకాభిప్రాయం కుదరగలఅంశాలు చాలా వున్నాయి. ఉమాపతి ఎదుటివ్యక్తిని చిటికెలో ఆకర్షించగలడు.

కామత్ చిత్రమైనవ్యక్తి. అతనువుద్యోగం చేయటం కేవలం కాలక్షేపంకోసం. అది యితరులు విశ్వసించకపోయినా నేనునమ్ముతాను. మెడచుట్టూ సిల్కుమఫ్లరుచుట్టుకుని హుషారుగా మాట్లాడతాడు--ధనికుల జాబితాలో వేయవచ్చు.

కామత్ తనమాటల్లో—చేతల్లో కొంతఅసహజత్వాన్ని ప్రదర్శిస్తాడు. ఛలోక్తులు విసురుతూ అందర్నీనవ్విస్తూ తనూనవ్వుతాడు. అతనికున్న అనేక 'పిచ్చుల్లో' అమ్మాయిలపిచ్చికూడా వుంది. అయితే ఎంతమంది అమ్మాయిలముందర ధైర్యంగా గుండెమీద చేయివేసుకుని తనవ్యక్తిత్వం ప్రదర్శించి విజయం సంపాదించాడన్నది అనుమానాస్పదం. అంతటి మనస్థైర్యం అతనికి లేదనే నా నమ్మకం. అయినా అతను దేశం నలుమూలలా తనకున్న అనుభవాల్ని వర్ణిస్తూ వచ్చాడు. అతను వోఅమ్మాయిచేత ఆకర్షింపబడిన పక్షంలో ఏగులాబీపువ్వో తీసుకొచ్చి ఆమెకు పది గజాలదూరంలో నిలబడి ఆపువ్వు ఆమెముందుకువిసిరి 'నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను' అనేసి పారిపోయినా నేను ఆశ్చర్యపడను.

అతనికి సరోజఅంటే వో 'ఫాన్సీ' వున్నమాట నిజం...ఎలిజబెత్ విషయంలో అతని అభిప్రాయం కనుక్కోటానికి ఎన్నోమార్లు వుపయోగించి ప్రయత్నించి విఫలుణ్ణయ్యాను. పోనీ సరోజ తెగించి 'ఆల్‌రైట్ మిస్టర్ కామత్!...నీప్రేమ అంగీకరించాను. వివాహం ఎప్పుడుచేసుకుందాం?' అనడిగితే కామత్ వెంటనే రాజీనామాచేసి వెళ్ళిపోతాడు. ఆతరువాత సరోజ ఎక్కడైనా కనబడితే ఆమెకంటపడకుండా ఏపుస్తకమో—పేపరో మొహానికడ్డంపెట్టుకుని చల్లగా జారుకుంటాడు.

కాని సరోజ అంతటిమాట ఎన్నడూ అనదు.

ఆమెతత్వం—తీరు-అన్నీ ప్రకృతికి విరుద్ధంగా వుంటాయి. ముఖ్యంగా ఆమెకు వివాహం మీద నమ్మకం లేదు. వెనకటికి ఎవరో 'అయ్యా! నన్ను బ్రహ్మచారి అనకండి-అవివాహితుడనండి' అన్నట్టు-ప్రతిరోజూ భర్తను చూస్తుంటే భార్యకు విసుగెత్తి విడాకు లీయ బుద్ధి వేస్తుందట—ఏడాదికో శిశువును కనిపారేస్తూ భర్తకు యిష్టమైన కూరలతో రుచికరంగా వొండుతూ, అతని అడుగులకు మడుగు లొత్తుతూ—ఛీ—ఏం జీవితంయిది? పాతికేళ్ళ పడుచును చూస్తుంటే నలభైయేళ్ళ అవ్వలా కనిపిస్తుందట! ఒమర్ ఖయ్యాం అన్నట్టు జీవితాన్ని అనుభవించాలంటుంది. దేన్నైనా వెనక్కి తేగలంకాని గడచిన ఒక్క సెకనును కూడా తీసుకురాలేం—అటువంటప్పుడు మానసిక బాధల్తో, కట్టుబాట్లతో—ఎదుటి వారికి గోతులుతీస్తూ—లోపల వొకటి వుంటే పైకి వొకటి నటిస్తూ చరిత్ర కాని, కొందరు వ్యక్తులు కాని నిర్ణయించిన హద్దుల మధ్య అణగిపోతూ ఎందుకు బతకాలి? జీవితంలో స్వయంగా అనుభవం గడించి మంచి చెడ్డలు నిర్ణయించుకోవాలి. అంతేకాని 'ఇలా—ఇలా' నడచుకుంటే 'ఇలాంటి' పరిణామాలు కలుగుతాయని వాదించటం—సిద్ధాంతీకరించటం అసందర్భం — అన్యాయం — అని వాదిస్తుంది.

'అందరూ యీ విధంగా నడచుకుంటే ప్రపంచం మాటేమిటి? కొంతకాలానికి జాతి నశింపుకాదా?' అని అడ్డు ప్రశ్న వేస్తే నిర్లక్ష్యంగా నవ్వేస్తుంది. కామత్ కూడా ఇలాంటి సందేహాలే లేవదీస్తాడు. బౌద్ధమత సూత్రాలను అందరూ తు. చ. తప్పకుండా ఆదరిస్తే, అందరూ గుండుచేసుకుని కాషాయవస్త్రాలు ధరించి 'భిక్షాందేహి' అని తిరగవలసిందేగా! ఎదురైనవ్యక్తుల్ని స్త్రీ పురుష విభేదంతో చూడనంతకాలం మానవజాతి మాటేమిటి?' కాబట్టి ఇదంతా 'హంబగ్'—అందుకే ఎవరూ దాన్ని ఆదరించరు.' అంటాడు—ఇలాంటి వ్యక్తులతో వాదించి విసుగెత్తి వూరుకున్నా—

ఉమాపతివచ్చిన రెండు వారాలకు కామత్ 'మీతో కొంచెం రహస్యంగా మాట్లాడాలి—అలా రండి' అన్నాడు.

ఇద్దరం బాల్కనీకి వెళ్ళాం.

‘ఉమాపతి ప్రవర్తన గమనిస్తున్నారా?’ అనడిగాడు. అతని ప్రశ్న వెనకవుండే, భావం బోధపడక వూరుకున్నాను.

‘సరోజ ఇదివరకటి మల్లే నాతో మాట్లాడటం లేదు. మీ మిత్రుడు ఘటికుడు. కాని నేను బాధపడేది అందుక్కాదు. మన కళ్ల ఎదుట ఇలాంటి ఘోరం జరుగుతుంటే ఎలా సహించగలం?’

అతని కంఠంలో ఓటమి స్పష్టంగా కనిపిస్తూంది.

కామత్ ప్రవర్తనగురించి నిలదీసి అడగవచ్చు—కాని ప్రయోజనం వుండదు. అది కేవలం వ్యక్తిగత విషయంలో జోక్యం కలుగజేసుకోవట మవుతుంది. ‘నీతి’ని అడ్డం పెట్టుకుని తన మనసులో వున్నమాటను మభ్య పెడుతున్నాడు. నిజానికి నేనూ బాధపడ్డాను. ఉమాపతి సరోజమూలంగా చెడిపోతాడేమోనని. ఆ తరువాత రెండుమూడుసార్లు ఇద్దరూ కలిసి సినిమాకు వెడుతుండగా చూశాను.

బైకుల్లాదగ్గరవున్న నైట్‌స్కూల్‌లో ఖాళీవుందని కనుక్కోటానికి వెళ్ళి తిరిగివస్తూ విక్టోరియా గార్డెన్స్ ముందర సరోజను చూశాను. ఆమెచూపులు చుట్టూ తిరుగుతూ ఎవరికోసమో నిరీక్షిస్తున్నాయి. కూలింగ్ గ్లాస్‌లోంచి నన్ను చూసి విష్ చేసింది. రెండు జడలు వేసుకుని దాన్ని అర్ధ చంద్రాకారంగా మెలితిప్పి మధ్య నల్లరిబ్బను వదులుగా వ్రేలాడదీసింది. తెల్లటి పాదాలకున్న ఎర్రస్లిప్పర్లు చూస్తూ కొన్ని సెకనులు గడిపాను. ‘రామాచారి’ చీర తాలూకు నీలిరంగు ముఖంమీదపడి వింత శోభనుకలిగించింది. ఆవేళ సరోజను చూస్తుంటే ఫ్లాష్ లైటులో బల్బు వెలిగిన అనుభవం గలిగింది. సౌందర్యం వింతగా ఆవులించినట్టు—‘ఏమిటి సంగతి? ఎవరికోసం ఈనిరీక్షణ?’ అనడిగాను. ‘ఉమాపతికోసమండి—అతను విక్టోరియా గార్డెన్సు చూడలేదన్నాడు. ఒంటరిగా చూడడమంటే వల్లమాలినభయం. అయినా చెప్పొద్దూ! అతను వట్టి అమాయకుడుసుమండి! ఎలా బతుకుతాడో ఏమో! ప్రతి చిన్నవిషయానికీ బాధపడతాడు. వట్టి పిచ్చివాడు. పెన్ను సరిగ్గా రాయకపోయినాసరే—ఎవరో తన్ను మీదపడి చంపుతున్నట్టు ఇదవుతాడు—’ ‘మట్టి ముద్దకొరికితే దానికి రూపం ప్రసాదించటం నీకు కొత్తికాదుగా!’ అన్నమాటలు నాలుక చివరదాకావచ్చి ఆగిపోయాయి.

‘నాలుగ్గంటలకు వస్తానన్నాడు—పావుతక్కువ అయిదైంది, ఇంక వుండలేను. నే వెడుతున్నాను. మీరు వస్తారా?’

‘నేనో స్నేహితుణ్ణి కలుసుకోవలసి వుంది—సారీ—’ అని చిన్న అబద్ధం ఆడాను—

సరోజ మౌనంగా వెళ్ళిపోయింది.

ఆమె నాదగ్గర్నుంచి దేన్నోదాచటానికి ప్రయత్నించిందని స్పష్టమైంది. నేను రాకపోతే వుమాపతి కోసం ఎంతసేపైనా సరే కాసుక్కూచునేదేమో: అంటే నన్ను చూసి భయపడివుండాలి—అనుమానపడి వుండాలి—పానకంలో పుడకలా నేను అడ్డం వచ్చినందుకు కొంతబాధపడ్డాను—పదినిమిషాలు గడిచాక ఉమాపతి ప్రత్యక్షమయ్యాడు. ‘నీ కోసం చాలాసేపు చూసి సరోజ వెళ్లిపోయింది. మనం గార్డెన్సు చూద్దామా?’ అనడిగాను. తరువాత నాకు స్ఫురించింది. సరోజగురించి ఏవీ ఎరగనట్టు నటించి అతని అభిప్రాయం తెలుసుకుంటే బాగుండునని-‘అబ్బే మరోనాడు చూసుకుందాం లెండి. ఇవేళ మీరెలాగూ దొరికారు కనక మా రూంకి రావాలి.’ అన్నాడు. నేను ఏదో చెప్పబోతూంటే ‘ఇలావస్తానని చాలాసార్లు చెప్పి నమ్మించారు. ఇప్పుడు ఎలాంటి సాకులూ పనికిరావు’ అని బలవంత పెట్టాడు. సరేనని బయలుదేరాను.

ఉమాపతి బి. బి. దాదర్‌లో వుంటున్నాడు. అతను వున్న వాటాలో ఓ ముసలావిడ ఆమె మనవరాలూ వున్నారు. ఆమె పేరు సంధ్య. వెళ్ళగానే గౌరవించి మాట్లాడారు. ఉమాపతి నన్ను తెగపొగిడేశాడు. సంధ్య కాఫీ తీసుకొచ్చి నా ముందువుంచింది.

‘మాకు కాఫీకంటె టీ ఎక్కువ యిష్టం—అందుచేత మీకీ కాఫీ రుచింపకపోవచ్చు. సరిగ్గా తయారుచేయటంకూడా నాకు చేతకాదు’ అంది, స్వచ్ఛమైన మరాఠీలో.

తరువాత తెలుసుకున్నాను. సంధ్య ఏదో చిన్న కంపెనీలో పనిచేస్తోంది. ఇంకా పెళ్ళికాలేదు. ముసలావిడ ఇంత ఆదరంతో అతన్ని చూసుకుంటోందంటే అతని ‘మంచితనాన్ని’ గుర్తించి వుండాలి. నేను ముందే చెప్పాను. ఉమాపతి ఎదుటివ్యక్తిని చిటికెలో నమ్మించి వశం చేసుకోగలడు. అతనికి దైవం ప్రసా

దించిన వరం. కామత్‌ను తీసుకొచ్చి వ్యాఖ్యానించమంటే ఏం చెప్తాడు?

"అబ్బే అదేం కాదండి! అసలు వుమాపతి ఆలోచనలు వేరు. పన్నాగం వేరు. ఎలాగోలాగ ముసిలిదాని మెప్పుపొంది సంస్థను మంచిచేసుకుని తన దాహం తీర్చుకుందామని—అమ్మో మహా దైవాంతకుడతను· సరోజ విషయంలో తెలుస్తూనే వుందిగా" అంటాడు గామోలు!

ఉమాపతి అయిదు నిమిషాల నిశ్శబ్దాన్ని ఛేదిస్తూ అన్నాడు.

'మీతో కొద్ది రోజులుగా ఓ సంగతి చెప్పాలనుకుంటున్నా. అవకాశం చిక్కటం లేదు. మీమీద నాకున్న గౌరవభావం గురుతుల్యమైంది. అలామా హిమ్‌ బీచ్‌ వైపు నడుద్దామా?' సరేనని సంస్థకూ, ముసిలావిడకూ కృతజ్ఞత చెప్పి బయలుదేరాను.

బీచ్‌ చేరుకునే వరకూ అతను మౌనంగా వున్నాడు. చీకూ చింతా లేకుండా కలకల్లాడుతూ సాగిపోతున్న సంసారంలా చల్లగాలి వీచింది. ఇసకలో చతికిలబడ్డాం. ఉమాపతి అసందర్భంగా ఇసకలో పిచ్చిగీతలు గీస్తూ కూర్చున్నాడు.

'అసలీ వుద్యోగంలో ఎందుకు చేరానా అనిపిస్తోంది' అన్నాడు వున్నట్టుండి. అతనికేసి అర్థ పూరితంగా చూశాను.

'తప్పుగా అడిగితే క్షమించండి, సరోజ గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?'

'సరోజ విషయం అలా వుంచి ఒక మనిషిని గురించి మరో మనిషి పూర్తిగా అర్థంచేసుకో గలడనుకోటం పొరపాటు. భర్త భార్య దగ్గర్నించి కొంత దాస్తాడు. కొడుకు తండ్రికి తెలియకుండా కొన్ని పనులుచేస్తాడు. అలాగే ప్రతివ్యక్తీ తన రహస్య మందిరంలో ఇతరులకు తెలియకుండా కొన్ని దాచుకుంటాడు. నిజానికి అవే అతని ప్రవర్తనను-శీలాన్ని నిర్ణయించే గీటు రాళ్ళు కావచ్చును. దీనికి కారణం మనిషిని చూసి మనిషి జడుసుకోవటమేననుకుంటాను. అలా వుండగా సరోజగురించి ఇతమిద్ధమని ఎలా చెప్పను? ఆమెను ఆఫీసులో పదిగంటలకు చూస్తాను. తన పని తను చేసుకుపోతుంది. చలాకీగా వుంటుంది. ఆరు గంటలకు వెళ్ళిపోతుంది. దీన్ని బట్టి ఆమె వ్యక్తిగత జీవితంగురించి తెలుసుకునే అస్కారం నాకెక్కడ వుంది?'

ఓ నిమిషంపాటు నామాటల్ని త్రాసులో తూచి విలువకడుతున్న వాడిలా కనిపించాడు.

'ఇంకా ముసుగులో గుద్దులాట ఎందుకండి! ఆమె నన్ను ప్రేమిస్తోంది. ఎందుకో ఆమెను గురించి ఆలోచించకుండా-ఆమెను చూడకుండా వుండలేకపోతున్నా-దీనికి అంతూ-దరీ కనపడదు-' అన్నాడు.

అతని మానసికబాధ కొద్దిగా అర్థమైంది. సరోజగురించి విపులంగా చెబుదామనుకున్నాను. కాని అది నాకనవసరం. అదీకాక ఆమెనుగురించి నాకు తెలిసిందెంత? అనంత భూగోళంలో ఇసక కణంలా-

'ఇంతకీ నువ్వు సరోజను ప్రేమించావా?'

అతను వెంటనే జవాబు చెప్పలేకపోయాడు. 'ప్రేమ' అన్న పదానికి అతను సృష్టించుకున్న నిర్వచనం ఎలాంటిదో! ఆమె విసిరిన సౌందర్యపు వలలో అతను చిక్కుకున్నాడు. దాని కతను దాస్యం చేయక తప్పదు. ఆమెను చూడగానే, బహుశా, అతని నరాలన్నీ స్వస్థలాల్ని వదలుకుని కదలిపోయి ఇంద్రియాలన్నీ పట్టు తప్పుతున్నాయేమో! ఒక వైపు అతని నైతిక జీవితం ఘోరసంగ్రామం జరుపుతూంటుంది. పెద్ద పెద్ద కొండల్లా అవన్నీ అడ్డుపడతాయి.

'ఇందులో గుండెలు బాదుకోవలసిన విషయమేమీ లేదు ఉమాపతీ! నువ్వు నిజంగా సరోజను ప్రేమించేపక్షంలో ఆమెను వొప్పించి తక్షణం పెళ్ళి చేసుకో-అందుకామెగతం అనవసరం-నీగతం గురించి ఆమెకేం తెలుసు కనక? ఇంక-ప్రేమకూ వాంఛకూ సంబంధం లేదని వాదించే వాళ్ళ మాటల్ని నేను విశ్వసించను-అవన్నీ సరైన పునాదిమీద నిలబడవు. దూర దూరంగా కూర్చుని మనసులో వూహాలు సృష్టించుకుని ప్రేమను అనుభవించటం అసందర్భం-నాసలహా అంతే!' కొంతసేపు గడిచాక చీకటిపడిందంటూ ఎవరి దారిన వారు విడిపోయాం-ప్రస్తుతం ఉమాపతి వున్న స్థానంలో కామత్‌ వుంటే?

ఇది జరిగిన రెండు రోజులకు ఉమాపతి తన వుద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చి నా ముందు వచ్చి నిలబడ్డాడు.

'అయితే ఇకముందు ఏంచేయదల్చుకున్నట్టు?' అనడిగాను.

'కాకినాడ వెళతాను. అక్కడే బావుంటుంది' అన్నాడు. అమావాస్యనాటి చీకటంతా అతని ముహంలో ప్రోగులుగా వేలాడుతూ కనిపించింది. ఆ తరువాత ఎందుకో సరోజ నన్ను అనుమానంగా చూడ సాగింది.

తరువాత వారం రోజుల వరకూ అతని జాడలేదు. స్వస్థలం చేరుకునుంటాడనుకున్నాను. కాని అలా జరగలేదు. శారదపనిచేస్తున్న కంపెనీలో క్లర్కుగా చేరినట్టు ఆమె చెప్పింది. నేను ఆశ్చర్యపడకుండా వుండలేకపోయాను. అప్పుడప్పుడు శారద అతన్ని గురించి ఏదేనా చెబుతూవుండేది.

ఓనాడు ఉమాపతిని చూద్దామని అతని గదికి వెళ్లాను. ఉదయం శారద సినిమాకంటూ వెళ్ళింది. తలుపు తట్టగానే తీశాడు. అక్కడ శారదకూడా కనపడింది. ముగ్గురం కొంతసేపు ఆశ్చర్యంలో మునిగి పోయాం.

'సినిమాకు వెళ్ళలేదా?' అనడిగాను.

'టిక్కెట్టు దొరకలేదు' అంది. ఆ కంఠంలో ఆమె మాటలు 'అబద్ధం' అన్నట్టు ధ్వనించాయి. ఆలోచనలు పరిపరి విధాల సాగిపోయాయి.

ఉమాపతి అదీయిదీ మాట్లాడాడు. అందరూ మనసులో కుళ్ళూ—రహస్యాలూ దాచుకుని పైకి మాటాడుతున్నట్టనిపించింది. సంభాషణ సాగలేదు. అదలించటానికి శారద చిన్నపిల్లకాదు. ఏమని అడిగను?

'మీరు మనస్ఫూర్తిగా క్షమిస్తానంటే ఒక్క మాట చెప్పాలనుకుంటున్నా—ఇంతకాలం మనస్సంకోచంవలన ఆలస్యం చేస్తూ వచ్చాను' అన్నాడు. ఏమిటన్నట్టు చూశాను.

'శారద యీ విధంగా నాతో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడటం—తిరగటం తప్పేననుకుంటారు కాని...కాని...అంటూ ఆగిపోయాడు.

గుండె ఆగి మళ్లా తేరుకున్నట్టయింది.

'చెప్పు ఉమాపతీ! ఎందుకు సందేహం?'

'ఆమెను, మీరు అంగీకరిస్తే పెళ్ళిచేసుకుందామనుకుంటున్నా—' గాఢ నిద్రలోవున్న వ్యక్తిని హఠాత్తుగా ఐస్‌టబ్‌లో ముంచిన అనుభూతి కలిగింది.

'నా యిష్టాయిష్టాలతో ఏనిటికాని శారద అంగీకారం వుండాలి. అంతకంటె అనే హక్కు లేదు—శారదవంక చూశాను. తలవంచుకుని బయటికి పారిపోదామనుకుంటున్న చిరునవ్వును బలవంతాన పెదవుల మధ్య అణచివేసింది. ఉమాపతిమీద నాకున్న సదభిప్రాయం మార్చుకున్నాను. అతనికి స్థిరత్వం లేదు—అతని వ్యక్తిగత జీవితం కొద్దిగానైనా తెలియదు. ఇవేళ వుద్యోగంలో వున్నాడు—ఏమో! రేపు వేరుసెనగలు అమ్ముతూ తిరుగుతాడేమో!

నేను ఇంటికి బయలుదేరాను. శారదను రమ్మని అడగనూలేదు — ఆమె రానూలేదు — తోవలో మాటుంగా స్టేషన్‌లో నేనువున్న ఫస్టుక్లాస్ కంపార్టుమెంటులోకి సరోజ వచ్చింది—గుజరాతీల బాణీలో చీరకట్టి వుండటంవలన మొదట్లో ఆమెను గుర్తుపట్టలేకపోయాను. ఎందుకో ఆమెకీకట్టు కొత్త అందాన్నిచ్చింది. కాని దాన్ని ఆస్వాదించేపరిస్థితుల్లో లేను. మనసంతా అల్లకల్లోలంగా వుంది.

'ఇవేళ ఆముదం తాగారా?' అనడిగింది, పక్కన కూచుంటూ—జరిగినదంతా వివరించాను—సరోజమీద నాకు గౌరవంవుంది. ఆమెనుండి నేను ఏ విషయాన్నీ ఇంతవరకూ దాచలేదు—సరోజముఖం పూర్తిగా మారిపోయింది. వికసించి నవ్వుతున్న పువ్వు వున్నట్టుండి ముకుళించుకుని నేల జారినట్టైంది. 'నేను ఎప్పుడూ మీ శ్రేయోభిలాషి నన్నసంగతి మీకు బాగా తెలుసు. నిజానికి మీకంటె నేను బాగా జీవితాన్ని అర్థం చేసుకోగలను. ఉమాపతి నాకు బాగా తెలుసు. అతని మనస్తత్వం అభిప్రాయాలు—అన్నీ చీల్చి అణువులుగా మార్చి పరీక్షించి చూశాను. అతను శారదకు తగడు—శారదవంటి అమాయకురాల్ని అతని కంటగట్టకండి—అతనీలోకంలోనే బతకవలసిన వాడుకాడు. మీ చెల్లాయిమీద మీకు కొంచెమైనా ప్రేమవుంటే దీనికి ఒప్పుకోకండి—చేతులు కాలాక ఆకులు పట్టుకుని లాభంలేదు. అతని తెరవెనక జీవితం నాకు తెలుసు!'

ఆ ఉద్రేకంలో ప్రతిధ్వనించిన నిర్మలత్వం నన్ను.వూగించేసింది. కంపార్టుమెంటులోవున్న ప్రయాణీకులు మావంక విచిత్రంగా చూశారు. ఈ పెళ్ళి జరక్కపోతే సరోజకు కలిగే ప్రయోజనం ఏమీలేదు.

'ఏనిటి మీ నిర్ణయం?' అనడిగింది.

'నీ అభిప్రాయం సరైనదనుకుంటాను'

ఇంతలో కుర్లా వచ్చింది—సరోజ మరోమాటు హెచ్చరించి దిగిపోయింది.

శారద రాత్రి ఎనిమిది గంటలకు ఇంటికివచ్చింది. ఆమెను యిష్టంవచ్చినట్టు నిందించాను. ఉమాపతిని

చేసుకుంటే ఆమె ఎలాంటి తుఫాన్లను ఎదుర్కోవలసి వుందో వివరించాను.

'అన్నయ్యా! నువ్వు ఎన్నైనా చెప్పు — నా నిర్ణయం మార్చుకోను. నేను పసిపాపను కాను— నాజీవితం నన్ను నిర్ణయించుకోనీ' అంటూ ఏడవటం మొదలెట్టింది.

శారద కన్నీరు కార్చటం యిదే మొదటిసారి. అమ్మా—నాన్నా చిన్నప్పుడు పోయిన తరువాత నేను తిన్నగా బొంబాయివచ్చాను. అప్పట్నుంచీ శారద బాధ్యతకూడా నామీదే పడింది. ఈనాటి వరకూ మాయిద్దరి మధ్యా ఎలాటి అభిప్రాయభేదాలూ రాలేదు.

ఆమర్నాటినుంచి శారద నాతో ముభావంగా వుండసాగింది. అందుకు నేను బాధపడలేదు-ముందు ముందు ఆమె గోతిలో పడకుండా వుంటుందికదా అని తృప్తిపడ్డాను-తరువాత వారంరోజులవరకు ఉమాపతి ప్రస్తావనరాలేదు...చెయ్యి చురుక్కుమంది-కామత్ నవ్వుతూ మరోసిగరెట్ అందించాడు-వద్దన్నాను...

సాయంత్రం చౌపాతీకి వెళ్లేసరికి శారదా-సరోజా ఓమూల కూర్చున్నారు. నేనూ పక్కన కూచున్నాను-అలలు మాత్రం గలగలమంటూ కాళ్ళను తడిపేస్తున్నాయి.

'ఉమాపతిని ఇంక మీరు చూడలేరు' అంది సరోజ-ఆశ్చర్యంతో. ఆమెకేసి చూశాను. కళ్ళు రెండూ నీళ్లతో నిండివున్నాయి.

'ఏం?... కాకినాడ వెళ్లిపోయాడా?'

'కాదు-ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు.'

నిజంగా భయంవేసింది. ఎప్పుడూ అనుకోని ముగింపు-శారద పిచ్చెత్తినదానికిమల్లే కూర్చుంది-

'ఇంతక్రితమే ఎలిజబెత్ ఈవార్తవిని కన్నీరు వదలింది' అంది శారద-నా కళ్లు తడిమిచూసుకున్నాను. పొడిగా వున్నాయి. అయితే నాకుమాత్రం కన్నీరు ఎందుకు రాదు?

'ఇంతకీ ఎందుకు బలవంతాన ప్రాణం తీసుకున్నట్టు?' అనడిగాను.

సరోజ సన్నగా ఏడ్చింది.

'కారణం అడక్కండి-నాకు తెలియదు-కాదు తెలుసు-ఏమో!...ఎందుకో! అతన్ని నాకు కాకినాడలో వున్నపుడే బాగా తెలుసు—అంతే-మీరందరూ తలోకారణం వూహించుకోండి.' తెగిన వీణమీది ధ్వనుల్లా వెలివడ్డాయి-సరోజ మొహంకేసి చూశాను-నెత్తిమీద బొట్టులేదు-కొంపతీసి ఇద్దరూ విడాకులిచ్చేసుకున్న భార్యాభర్తలు కాదుకదా!...అసందర్భపుటాలోచనలు అన్నీ-

అందరం మౌనంగా వున్నాం-

'మరో తమాషా మీకు తెలుసా?...అతను ఎలిజబెత్‌ని కూడా ప్రేమించాడు.' అంది సరోజ-

ఇంతకీ ఉమాపతి దేన్ని చూసి జడుసుకున్నట్టు?

జీవితాన్నా?

ఎందుకు? ఉద్యోగం సంపాదించటం అతని కెన్నడూ సమస్యకాదని చెప్పాను. ఎక్కడకెళ్లినా-ఎలాంటి పరిస్థితుల్లోనైనా అతను బతగ్గలడు-అది కారణం కానేకాదు-పోనీ అమ్మాయిల్ని చూసి జడుసుకున్నాడా?

అమ్మో! ఆ విషయంగురించి ఆలోచించటానికే భయంగావుంది. సరోజ - శారద - సంధ్య - ఆఖరుకు ఎలిజబెత్-ఇంకా ఎందరో! అందర్నీ ప్రేమించాడట-ఏమిటో గుప్పెటమూసి అందులో ఏం వున్నదో చెప్పుకోమన్నట్టుగా వుంది. ఇందర్నీ ఎలా ప్రేమిస్తానన్న దిగులు భరించలేక తన్నుతాను అంటమొందించుకున్నాడా?...

సరోజ చాలాసార్లంది. అతను లోకంలో బతకవలసిన వాడుకాడని—ఆమెకూడా నిజం చెప్పకుండా వూహించుకోమంటోంది!...నాకుతోచిన నిర్ణయం నేను చేసుకొన్నాను. జీవితాన్ని చూసి జడుసుకొని పారిపోయాడు—ఏవీ అనుభవించలేనప్పుడు బతికిమాత్రం ఏం సుఖం బావుకుంటాడు?...సరోజను బలవంతపెట్టిన ప్రయోజనం వుండదు—ఆమె నిజం చెప్పదు—ఇనపకోటలో ఏముందో తొంగిచూసే ఆస్కారంకూడా లేదు—

ముగ్గురం ఇళ్ళకు బయలుదేరాం—

'అన్నయ్యా! నీ మనసు కష్టపెట్టాను—క్షమించు' అంది శారద— నడుస్తూంటే పెద్దపెద్ద భవనాలన్నీ మీద కొరుగుతున్నట్టనిపించింది. 'మెరైన్ లైన్స్' స్టేషన్‌నుండి సబర్బన్ ట్రెయిన్ బయలుదేరి ఆగిపోయింది—ఎవరో పొరపాటున చక్రాలకిందపడి పోయాడు—అతను జీవించాలనే అనుకున్నాడు—కాని మృత్యువతన్ని కౌగలించుకుంది—అతను అతి సామాన్యుడుగా వున్నాడు—కాని బతకవలసిన ఉమాపతి మృత్యువును కోరి ఆహ్వానించాడు—

కళ్లు తడిమి చూసుకున్నాను—

నీటిచుక్కలు కనుగొలకుల్లో నిలిచాయి.

అప్పుడు రావలసిన కన్నీరు యిప్పుడు వచ్చింది! 'సరోజ ముఖంలో ఇంక ఏనాటికైనా కళాకాంతులు తిరిగి వస్తాయా?' అనిపించింది.

ముగ్గురం ఒక్కసారి నిట్టూర్చాం—